

Krystyna Szczechowicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-7251-4962

krystyna.szczechowicz@uwm.edu.pl

Zdalny udział oskarżycieli w rozprawie w sprawach karnych

Zagadnienia wstępne

W języku polskim termin „zdalny” w znaczeniu dostępu do czegoś oznacza „odbywający się z użyciem aparatury, która umożliwia wykonywanie określonych czynności w sytuacji, której wykonawca jest oddalony od miejsca i obiektu tych czynności”, zaś w znaczeniu związku człowieka i techniki oznacza „komunikację na odległość”¹. Kodeks postępowania karnego² nie posługuje się tym terminem, ale opisowo określa, że dana czynność bądź udział w rozprawie lub posiedzeniu określonego podmiotu mają odbywać się „przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających udział w tych czynnościach na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku”. Istotą przeprowadzania czynności procesowych i udział zdalny stron pozwala na wykorzystanie dostępnych technologii na potrzeby procesu karnego.

Świat został zmuszony do wykorzystania w dużo większym zakresie nowych technologii w wielu aspektach życia człowieka przez wybuch pandemii wirusa SARS-CoV-2 w marcu 2020 r. Oczywiście niezależnie od tej przyczyny w okresie wcześniejszym wraz z rozwojem nowych technologii cyfrowych w procesie karnym zaczęto wykorzystywać możliwości komunikacji na odległość.

Kodeks postępowania karnego wcześniej przewidywał możliwości prowadzenia czynności sądowych w formie zdalnej w następujących sytuacjach:

- ❖ przesłuchanie świadka w trybie art. 177 § 1a;
- ❖ przesłuchanie biegłego w trybie art. 177 § 1a w zw. z art. 197 § 3;
- ❖ przesłuchanie świadka *incognito* w trybie art. 184 § 4;

¹ *Wielki słownik języka polskiego*, hasło: zdalny, https://wsjp.pl/haslo/do_druku/99572/zdalny (data dostępu: 28.07.2023).

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm.), dalej jako k.p.k.

- ❖ przesłuchanie świadka w tzw. bezpiecznym pokoju z wykorzystaniem środków komunikacji zdalnej w trybie art. 185a–185c;
- ❖ złożenie wyjaśnień przez oskarżonego w trybie art. 377 § 4;
- ❖ przesłuchanie świadka, biegłego lub złożenie wyjaśnień przez współoskarżonego w trybie art. 177 § 1a w zw. z art. 390 § 3 w okolicznościach określonych w art. 390 § 2;
- ❖ uczestnictwo sprawcy w czynnościach sądowych w trybie przyspieszonym – art. 517b.

Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 wprowadziła możliwość przeprowadzenia rozpraw zdalnych na gruncie postępowania karnego. Wprowadzono dwie formy: 1) organizowaną tylko podczas stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii (art. 83 k.p.k.) oraz 2) organizowaną na mocy zmienionego art. 374 k.p.k.

W pierwszym przypadku zgodnie z art. 83 ust. 1 k.p.k. w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii przewodniczący może zarządzić, że strony, obrońcy lub pełnomocnicy biorą udział w rozprawie przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie rozprawy na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, przebywając w pomieszczeniu lub w pomieszczeniach sądu przystosowanych do przeprowadzenia rozprawy przy użyciu tych urządzeń³.

Natomiast nowelizacja art. 374 k.p.k. poprzez dodanie paragrafów 3–9 na stałe wprowadziła zmiany w zakresie zdalnego udziału stron w rozprawie⁴. Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy, celem nowelizacji było „(...) poszerzenie możliwości zdalnego przeprowadzania wybranych czynności postępowania karnego, co służyć będzie zwiększeniu jego szybkości, zmniejszeniu kosztów i uciążliwości ponoszonych przez uczestników procesu w związku z koniecznością stawiennictwa w sądzie, a równocześnie stworzy możliwości

³ Z dniem 1 lipca 2023 r. na terenie Polski został zniesiony stan zagrożenia epidemicznego spowodowany zakażeniami wirusem SARS-CoV-2.

⁴ Przy czym zdanie pierwsze na podstawie wyroku TK z 19 sierpnia 2020 r. sygn. akt K 46/15 (Dz.U. poz. 1458) zostało uznane za niezgodne z Konstytucją RP z dnia 26 sierpnia 2020 r. w związku z art. 380 k.p.k. w związku z art. 354 pkt 2 k.p.k. w zakresie, w jakim nie przewiduje obowiązkowej obecności podejrzanego, o którym mowa w art. 380 k.p.k., na rozprawie w sprawie wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i o zastosowanie środków zabezpieczających. Nadto art. 374 § 5 k.p.k. został zmieniony z dniem 1 stycznia 2023 r. ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1855). Wprowadzono rozwiązanie, że w wypadkach zwolnienia oskarżonego, oskarżyciela posiłkowego albo oskarżyciela prywatnego z obowiązku stawiennictwa na rozprawie w miejscu przebywania zwolnionej strony w rozprawie bierze udział referendarz sądowy/asystent sędziego zatrudniony w sądzie, w którego okręgu strona przebywa lub przedstawiciel administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego, jeżeli strona przebywa w zakładzie karnym lub areszcie śledczym. Uprzednio przepis przewidywał tylko udział referendarza sądowego lub asystenta sędziego, zatrudnionego w sądzie.

ograniczenia zagrożeń wynikających ze stanu epidemii dla osób uczestniczących w tych czynnościach w charakterze organu procesowego lub uczestnika”⁵. Należy zauważyć, że wprowadzona regulacja nie ogranicza zastosowania rozprawy zdalnej jedynie do okresu zagrożenia epidemicznego. Wprowadzenie tego rodzaju zmian nie było zatem uzasadnione wystąpieniem COVID-19 i winno odbywać się w innym trybie, zgodnie ze standardami legislacyjnymi.

Przyjęte rozwiązania w zakresie udziału oskarżonego w rozprawie zdalnej budzą szereg kontrowersji i wątpliwości wśród przedstawicieli doktryny⁶.

Ustawodawca, wprowadzając możliwość zdalnego udziału stron w rozprawie, uczynił to w sposób ograniczony i zróżnicowany. Przesłanki przeprowadzenia rozprawy w formie zdalnej zostały zróżnicowane w zależności od podmiotu, co do którego odnosi się udział zdalny.

Słusznie zwraca się przy tym uwagę, że obecne ukształtowania rozprawy głównej w dominującym zakresie mają charakter inkwizycyjny (po krótkim okresie od 1 lipca 2015 r. do 15 kwietnia 2016 r., kiedy to przepisy k.p.k. urzeczywistniały realizację na rozprawie głównej zasady kontradyktoryjności, bowiem powrócono do reguły, że za wynik procesu odpowiedzialny jest sąd⁷). Tym samym istotnego znaczenia nabiera zasada „równości broni”.

Istotą zasady „równości broni” (równości stron, równouprawnienia stron) jest zapewnienie występującym przeciwko sobie stronom postępowania tożsamych uprawnień i obowiązków procesowych w ramach realizacji pożądanego przez nich interesu prawnego⁸. Realizacji zasady równości broni w polskim procesie karnym można upatrywać zarówno w całokształcie przepisów normujących uprawnienia stron, jak i w konkretnych przepisach statuujących pewne gwarancje procesowe. Jak wskazuje Piotr Kardas, „jakkolwiek znaczenie pojęcia rzetelny proces karny dalekie jest wciąż od jednoznaczności, to bez ry-

⁵ Druk sejmowy nr 382, Sejm VIII kadencji, Warszawa 2020, s. 25.

⁶ Zob. szerzej: C. Kulesza, *Rozprawa zdalna oraz zdalne posiedzenie aresztowe w świetle konwencyjnego standardu praw oskarżonego*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2021, nr 3(26), s. 205–221; P. Misztal, *Zdalne posiedzenie aresztowe w trybie art. 250 § 3b–3h Kodeksu postępowania karnego. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 54, s. 405–421; J. Kluza, *Zmiany w Kodeksie postępowania karnego na podstawie „ustaw covidowych”*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 51, s. 73–85; R. Badowiec, *Prawo oskarżonego do kontaktu z obrońcą podczas posiedzenia aresztowego i rozprawy prowadzonych zdalnie*, „Prawo i Więź” 2023, nr 1(44), s. 148–162; A. Grubalska, *Rozprawa zdalna na gruncie art. 374 Kodeksu postępowania karnego*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2021, z. 3, s. 99–109; R. Turek, *Prawo do rzetelnego procesu w dobie pandemii*, [w:] K. Łukomiak (red.), *Lockdown – prawo i społeczeństwo*, Łódź 2021, s. 54–57.

⁷ Szerzej: A. Orzechowska, *Realizacja standardu „równości broni” na rozprawie głównej*, „Przegląd Sądowy” 2023, nr 2, s. 65–81.

⁸ T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 1998, s. 109. Zob. szerzej: J. Matras, *Standard „równości broni” w postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 3, s. 5–11; P. Wiliński, *Pojęcie rzetelnego procesu karnego*, [w:] A. Błachnio-Parzych, J. Kosonoga, H. Kuczyńska, C. Nowak, P. Wiliński, *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, Warszawa 2009.

zyka popełnienia większego błędu można przyjąć, iż termin ten wykorzystywany jest dla określenia odpowiadającego wymogom demokratycznego państwa prawnego standardu postępowania, innymi słowy do charakterystyki szeregu reguł służących zapewnieniu na należytych poziomach ochrony praw wszystkich uczestników postępowania karnego oraz wskazaniu wartości, jakie proces karny powinien respektować przy dążeniu do realizacji jego podstawowego celu⁹.

Zdalny udział prokuratora w rozprawie

Zgodnie z art. 374 § 3 k.p.k. przewodniczący, na wniosek prokuratora, wyraża zgodę na jego udział w rozprawie przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających udział w rozprawie na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie względy techniczne.

Z treści przepisu wynika jednoznacznie, że prokurator ma prawo w każdej sprawie wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie rozprawy z jego zdalnym udziałem. Nie ma przy tym znaczenia, czy jego udział jest obowiązkowy, czy też fakultatywny, a także jaka jest waga sprawy. W przypadku prokuratora, w celu uczestniczenia w zdalnej rozprawie, konieczne jest spełnienie jedynie dwóch przesłanek: złożenie wniosku i brak przeszkód technicznych.

Co ważne w świetle przytoczonej regulacji, prokurator nie ma obowiązku uzasadniać wniosku, a skuteczność jego żądania nie jest uzależniona od oceny przewodniczącego, albowiem przesłanką pozwalającą na nieuwzględnienie wniosku prokuratora przez przewodniczącego są jedynie przeszkody natury technicznej. W przypadku braku przeszkód technicznych to faktycznie prokurator decyduje o tym, czy będzie uczestniczył w rozprawie na sali rozpraw, czy też będzie uczestniczył w rozprawie głównej przy wykorzystaniu urządzeń przekazujących obraz i dźwięk, przebywając w innym miejscu¹⁰. To rozwiązanie czyni prokuratora faktycznym decydentem co do jego zdalnego udziału w rozprawie sądowej i jest kolejnym przejawem zauważalnej od kilku lat tendencji ustawodawcy do wyposażania prokuratora w uprawnienia władcze w toku postępowania sądowego oraz wyraźnego naruszania zasady równości broni¹¹. Jest to przede wszystkim nieuzasadniony przejaw dominacji prokuratora jako oskarżyciela publicznego nad przewodniczącym składu orzekającego i sądem będącym *dominus litis* rozprawy sądowej¹²

⁹ P. Kardas, *Standard rzetelnego procesu a prawo wglądu do akt sprawy w postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania, czyli historia jednej nowelizacji*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 1, s. 89–90.

¹⁰ Zob. L. Brzezowski, *Udział prokuratora w rozprawie i posiedzeniu zdalnym*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 3, s. 38.

¹¹ Por. C. Kulesza, op. cit., s. 213.

¹² Ibidem.

Należy zatem postulować dokonanie nowelizacji treści wskazanej regulacji, która pozostawiłaby podjęcie decyzji w przedmiocie wydania zarządzenia w zakresie zdalnego udziału w rozprawie prokuratora swobodnemu uznaniu sędziowskiemu. Przewodniczący lub sąd mogą uznać obecność prokuratora na sali sądowej za nieodzowną, podobnie jak ma to miejsce na tle regulacji art. 46 § 2 k.p.k., gdzie pozostawiono prawo do podjęcia decyzji przewodniczącemu i sądowi. Zobowiązanie przewodniczącego do wydania konkretnej decyzji procesowej ogranicza niewątpliwie sferę decyzyjności organu judykatury w toku postępowania prowadzonego przez tenże organ.

Prawo decydowania prokuratora co do uczestnictwa w rozprawie w formie zdalnej wyróżnia go nie tylko na tle innych stron postępowania, ale także na tle innych oskarżycieli publicznych, wobec których wskazana regulacja nie znajduje zastosowania¹³. Ustawodawca wskazuje wprost, że udział w zdalnej rozprawie dotyczy jedynie prokuratora, a nie innego oskarżyciela publicznego, o czym świadczy użycie w art. 374 § 3 słowa „prokurator”. Na marginesie warto dodać, że pozostali oskarżyciele publiczni występują w sprawach o niskim ciężarze gatunkowym.

Dodatkowo tylko warto wskazać, że inaczej niż w stosunku do pozostałych stron postępowania w odniesieniu do prokuratora ustawodawca nie wprowadza konieczności brania udziału innych osób w miejscu jego przebywania (referendarza sądowego lub asystenta sędziego). Powyższe jest zrozumiałe o tyle, że jest to funkcjonariusz publiczny organu, który prowadził postępowanie przygotowawcze (przeprowadzając czynności dowodowe).

Inni oskarżyciele i ich pełnomocnicy

Unormowanie przyjęte w art. 374 § 4 k.p.k. przewiduje udział zdalny oskarżyciela posiłkowego albo oskarżyciela prywatnego na rozprawie w przypadku zaistnienia dwóch przesłanek. Pierwsza to przesłanka faktyczna w postaci pozbawienia wolności. Użycie w tym przepisie ogólnego zwrotu „pozbawienie wolności” obejmuje swoim zakresem każdą sytuację, w której wskazany podmiot jest pozbawiony wolności niezależnie od podstawy prawnej (odbywanie kary pozbawienia wolności lub kary zastępczej, kary porządkowej aresztu, tymczasowe aresztowanie, pobyt w zakładzie psychiatrycznym). Użycie zaś w art. 374 § 4 czasownika „są” w czasie teraźniejszym oznacza, że rozprawa w formie zdalnej może być prowadzona tylko do czasu, gdy wskazany w tym przepisie podmiot jest pozbawiony wolności. W związku z tym gdy

¹³ Zob. R.A. Stefański, S. Zabłocki, [w:] R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego*, t. III: *Komentarz do art. 297–424*, 2021, Lex, art. 374.

w czasie rozpoznawania sprawy odzyska on wolność, to *ex lege* ustaje forma zdalna rozprawy¹⁴.

Zapis przepisu § 4 art. 374 k.p.k.: „Przewodniczący może zwolnić z obowiązku stawienia na rozprawie oskarżonego, oskarżyciela posiłkowego albo oskarżyciela prywatnego, którzy są pozbawieni wolności”, przy uwzględnieniu, iż udział oskarżyciela posiłkowego albo oskarżyciela prywatnego nie jest obowiązkowy (poza sytuacją gdy sąd zobowiązał pokrzywdzonego do obecności na rozprawie lub jej części – art. 384 § 3 k.p.k.), świadczy, że przepis ma bardzo wąskie zastosowanie. Nie jest w ogóle zrozumiałe i niczym uzasadnione przyjęcie takiego rozwiązania, które faktycznie czyni ten przepis co do zasady martwym.

Należy zauważyć, że pierwotnie w projekcie ustawy treść artykułu 374 § 4 była zupełnie inna: „Przewodniczący może zarządzić, na wniosek stron lub z urzędu, że oskarżony lub oskarżyciel posiłkowy, jeżeli są pozbawieni wolności, wezmą udział w rozprawie przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających jednoczesny bezpośredni przekaz obrazu i dźwięku na odległość”¹⁵. Przepis zatem przewidywał, co istotne, że decyzja taka mogła być podjęta zarówno na wniosek stron, jak i z urzędu i to niezależnie od tego, czy obecność oskarżycieli posiłkowego była obowiązkowa, czy pozostawała w sferze ich uprawnień.

Regulacja co prawda odnosiła się tylko do oskarżyciela posiłkowego, pomijając oskarżyciela prywatnego. Należyte zabezpieczenie gwarancji procesowych stron, zabezpieczenie realizacji celów procesu karnego, równe traktowanie oskarżycieli przemawiają za pierwotnym rozwiązaniem (z uwzględnieniem oskarżyciela prywatnego), a przeciwko przyjętemu. Należy pamiętać, że osoby pozbawione wolności często z różnych względów przebywają w znacznej odległości od sądu, przed którym toczy się postępowanie. Powyższe wiązać się będzie z koniecznością ich przetransportowania, konwojowania, co łączy się z określonymi kosztami i wydłużaniem postępowania sądowego. Nie można z pola widzenia tracić i tego, że w myśl art. 496 § 3 k.p.k. niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego i jego pełnomocnika na rozprawie głównej bez usprawiedliwienia uważa się za odstąpienie od oskarżenia. Analogiczna regulacja przewidziana jest w art. 57 § 1a k.p.k. w odniesieniu do oskarżyciela posiłkowego. W wielu zatem wypadkach sami oskarżyciele, czy to posiłkowi, czy prywatni, byłiby żywo zainteresowani tym, aby umożliwić im zdalny udział w rozprawie.

Krytycznie należy także ocenić brak analogicznych uregulowań co do możliwości brania zdalnego udziału w rozprawie pełnomocnika oskarżyciela po-

¹⁴ D. Świecki, [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego*, t. 1: *Komentarz aktualizowany*, 2023, Lex, art. 374.

¹⁵ Druk sejmowy nr 382, Sejm VIII kadencji, Warszawa 2020, s. 26, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=382> (data dostępu: 1.08.2023).

siłkowego albo oskarżyciela prywatnego. Ustawodawca w pierwotnej wersji ustawy traktował tak samo obrońców jak pełnomocników. Obecnie należałoby w drodze nowelizacji wprowadzić rozwiązanie, że pełnomocnik bierze udział w rozprawie odbywającej się zdalnie w stosunku do reprezentowanego oskarżyciela posiłkowego albo prywatnego, pozbawionego wolności, w miejscu jego przebywania, chyba że stawi się w sądzie (tak jak jest to w odniesieniu do obrońcy). O ile to rozwiązanie w odniesieniu do obrońcy budzi wątpliwości, czy nie narusza się prawa do obrony oskarżonego, to takich wątpliwości nie ma przy pełnomocnikach.

W odniesieniu do oskarżycieli prywatnego albo posiłkowego, mając na uwadze obecne realia życia ludzi w zakresie przemieszczania się i możliwości zdalnego wykonywania pracy, należałoby postulować wprowadzenie możliwości wnioskowania przez nich o zezwolenie na zdalny udział w rozprawie, niezależnie czy są pozbawieni wolności, czy też nie. Proces karny najmniej korzysta z możliwości technicznych w zakresie zdalnego udziału stron i ich reprezentantów. Stworzenie możliwości dla oskarżyciela prywatnego i posiłkowego na zdalny udział w rozprawie w sytuacjach, w których wymienione strony pozostają na wolności, mogłoby przyczynić się do usprawnienia postępowania. Powyższe nie niesie ze sobą zagrożenia ani dla dobra wymiaru sprawiedliwości ani dla gwarancji procesowych innych stron w tym oskarżonego. Dodatkowo wydaje się to o tyle logiczne, że w sytuacji gdy oskarżyciel prywatny czy posiłkowy będzie przesłuchiwany w charakterze świadka, to nie ma żadnych ograniczeń, by uczyniono to w trybie art. 177 § 1a k.p.k., czyli na odległość, z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

Niewątpliwe stawiennictwo świadka osobiste w sądzie generuje istotne koszty dla Skarbu Państwa z uwagi na obowiązek zwrotu kosztów podróży (ew. także noclegu) oraz zwrotu zarobku lub utraconego dochodu z powodu stawiennictwa na wezwanie (art. 618a i 618b k.p.k.). Takie koszty w toku postępowania sądowego musi wyklądać oskarżyciel posiłkowy czy prywatny sam, a dopiero w przypadku zasądzenia przez sąd od oskarżonego na ich rzecz zwrotu poniesionych przez nich wydatków mogą żądać ich od skazanego (art. 627, art. 628, art. 640 k.p.k.). Pamiętać jednak trzeba, że egzekucja tych należności w wielu wypadkach okazuje się bezskuteczna z uwagi na sytuację majątkową skazanego. Dlaczego zatem osoby, których dobra prawne zostały naruszone, muszą nie tylko poświęcać swój czas, ale czynić także nakłady finansowe, by sprawiedliwości stało się zadość i sprawca czynu zabronionego poniósł karę. Nowe technologie dają szansę na minimalizację wskazanych kosztów.

Kolejną kwestią jest odformalizowanie zdalnego udziału oskarżycieli i ich pełnomocników w rozprawie zdalnej (tak jak ma to miejsce w odniesieniu do prokuratora) poprzez rezygnację z wymogu obecności w miejscu ich przebywania dodatkowych podmiotów – referendarza sądowego lub asystenta sędzie-

go, zatrudnionego w sądzie, w którego okręgu strona przebywa. Znacząco rozszerzy to i ułatwi możliwość wykorzystania tej instytucji. Natomiast w gestii przewodniczącego składu orzekającego i sądu pozostawałaby uznanie, czy wyrazić zgodę na zdalny udział oskarżyciela w rozprawie, czy też nie.

Wnioski

Przyjęte rozwiązania po nowelizacji art. 374 k.p.k. dokonane „ustawą covidową” z dnia 19 czerwca 2020 r. w zakresie zdalnego udziału w rozprawie oskarżyciela poddać należy krytyce z kilku względów.

Przedstawione w niniejszym artykule rozwiązania prawne wskazują, że zasada równości broni i zasada równości stron procesowych doznają znacznego uszczerbku w obowiązującym stanie prawnym. Nadto zakres stosowania regulacji jest zbyt wąski, nie przystaje do rozwoju technologicznego i sposobu życia ludzi w obecnym świecie, nadto w sposób niczym nieuzasadniony różnicuje oskarżycieli. Uzasadniona jest potrzeba rozbudowania regulacji o możliwość wnioskowania przez oskarżycieli o umożliwienie im udziału w rozprawie przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających udział w tych czynnościach na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. Konieczne i celowe jest przyznanie tego uprawnienia niezależnie od tego, czy oskarżyciel prywatny albo posiłkowy pozbawieni są wolności. Stworzenie możliwości dla oskarżycieli prywatnego i posiłkowego na zdalny udział w rozprawie w sytuacjach, w których wymienione strony pozostają na wolności, mogłoby przyczynić się do usprawnienia postępowania i zmniejszyć wydatnie koszty, które muszą te strony ponosić w toku postępowania sądowego w związku z ich stawiennictwem na rozprawę. Powyższe nie niesie ze sobą zagrożenia ani dla dobra wymiaru sprawiedliwości, ani dla gwarancji procesowych innych stron w tym oskarżonego. Niczym nieuzasadnione jest także odmienne traktowanie pełnomocników stron i obrońcy oskarżonego w zakresie zdalnego udziału w rozprawie. Nie ma żadnych racjonalnych i przekonujących argumentów, które przemawiałyby za pozbawieniem możliwości zdalnego udziału w rozprawie pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego czy prywatnego.

Należy zrównać prawa prokuratora jako oskarżyciela publicznego z prawami oskarżyciela prywatnego i posiłkowego w zakresie składania wniosku o zdalny udział w rozprawie, a przede wszystkim pozostawić podjęcie decyzji w przedmiocie wydania zarządzenia w zakresie zdalnego udziału w rozprawie prokuratora swobodnemu uznaniu sędziowskiemu. Obecne rozwiązanie powoduje, że w przypadku braku przeszkód technicznych to faktycznie prokurator decyduje o tym, czy będzie uczestniczył w rozprawie na sali rozpraw, czy też zdalnie. To rozwiązanie czyni prokuratora faktycznym decydem co do formy jego udziału w rozprawie sądowej i jest kolejnym przejawem zauważalnej

od kilku lat tendencji ustawodawcy do wyposażania prokuratora w uprawnienia władcze w toku postępowania sądowego oraz wyraźnego naruszania zasady równości broni. Stanowi także przejaw dominacji prokuratora jako oskarżyciela publicznego nad przewodniczącym składu orzekającego i sądem będącym *dominus litis* rozprawy sądowej.

Kolejną kwestią jest odformalizowanie zdalnego udziału oskarżycieli i ich pełnomocników w rozprawie zdalnej poprzez rezygnację z wymogu obecności w miejscu ich przebywania dodatkowych podmiotów.

Wykaz literatury

- Badowiec R., *Prawo oskarżonego do kontaktu z obrońcą podczas posiedzenia aresztowego i rozprawy prowadzonych zdalnie*, „Prawo i Więź” 2023, nr 1(44).
- Brzezowski Ł., *Udział prokuratora w rozprawie i posiedzeniu zdalnym*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 3.
- Grubalska A., *Rozprawa zdalna na gruncie art. 374 Kodeksu postępowania karnego*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2021, z. 3.
- Grzegorzczak T., Tylman J., *Polskie postępowanie karne*, Wyd. Prawnicze, Warszawa 1998.
- Kardas P., *Standard rzetelnego procesu a prawo wglądu do akt sprawy w postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania, czyli historia jednej nowelizacji*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 1.
- Kluza J., *Zmiany w Kodeksie postępowania karnego na podstawie „ustaw covidowych”*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 51.
- Kulesza C., *Rozprawa zdalna oraz zdalne posiedzenie aresztowe w świetle konwencyjnego standardu praw oskarżonego*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2021, nr 3(26).
- Matras J., *Standard „równości broni” w postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 3.
- Miształ P., *Zdalne posiedzenie aresztowe w trybie art. 250 § 3b–3h Kodeksu postępowania karnego. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Studia Prawnoustrojowe” 2021, nr 54.
- Orzechowska A., *Realizacja standardu „równości broni” na rozprawie głównej*, „Przeгляд Sądowy” 2023, nr 2.
- Stefański R.A., Zabłocki S. (red.), *Kodeks postępowania karnego*, t. III: *Komentarz do art. 297–424*, 2021, Lex.
- Świecki D., [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego*, t. 1: *Komentarz aktualizowany*, 2023, Lex.
- Turek R., *Prawo do rzetelnego procesu w dobie pandemii*, [w:] K. Łukomiak (red.), *Lockdown – prawo i społeczeństwo*, Wyd. Nauk. Archeograph, Łódź 2021.
- Wiliński P., *Pojęcie rzetelnego procesu karnego*, [w:] A. Błachnio-Parzych, J. Kosonoga, H. Kuczyńska, C. Nowak, P. Wiliński, *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.

Summary

Prosecutors' remote participation in criminal trial

Keywords: criminal proceedings, remote trial, prosecutor, subsidiary prosecutor, private prosecutor.

Amendment of Article 374 of the Code of Criminal Procedure made by the “Covid Act” of June 19, 2020, made it possible to conduct normal-mode court trials via devices providing remote communication. The article aims to answer the question of whether the remote trial solutions introduced to the Polish criminal proceedings ensure equal treatment for prosecutors and are aimed at adapting the criminal trial to the changing social life and technological development. A research hypothesis says that the current regulations allowing prosecutors to participate in the trial remotely do not treat the parties equally, limit the court’s decision-making power regarding how to conduct the proceedings, and do not allow optimal use of the benefits of new technologies.